

Windows Vista на ... prima vista

Дългоочакваната Vista вече е и на българския пазар. Какво би спечелил или загубил един потребител на средна възраст, със среден или дребен бизнес, средни умения за работа с компютър, не-геймър и не-PC маниак, с преминаването си към новата операционна система.

Светът очакваше Vista дълго и със смесени чувства. Очакването беше свързано по-скоро със страх и завист, отколкото с възхищение и радост. Причината, светът да изпитва подобни чувства, не беше „синдром на побългаряване"! Слуховете за огромните хардуерни ресурси, които ще са необходими на компютрите, за да могат да работят с новата операционна система, пораждаха това безпокойство и то стана една от причините да се търсят нови, мощни и приемливи като цена хардуерни решения. По едно време всички започнаха да се изнервят – хардуерните решения бяха намерени, а Vista още я нямаше. Вместо това, Бил Гейтс съобщи, че ще се оттегли от прякото ръководство на компанията и ще се отдаде на своята фондация. Всичко изглеждаше така, сякаш Vista ще бъде лебедовата песен на гиганта, ако изобщо види бял свят.

На края на 2006, напук на мрачните очаквания, Vista се появи и продажбите започнаха съвсем нормално. В България официално това започна през януари 2007, а реално – малко по-късно. По това време и ние решихме да реализираме дълго отлагания ъпгрейт, като го съчетаем със закупуване на лиценз за Vista.

Искаме да купим лиценз за Vista

Справките за цени на подходящи процесори и памети, необходими за настолен, асемблиран компютър, показаха стойности, равни на тези на преносимите компютри с подобни параметри. А настолният компютър се нуждае още и от монитор, нали! Така че избрахме варианта - преносим компютър с Vista, OEM версия естествено.

Когато решихме да проучим как стоят нещата за най-известните и утвърдени марки преносими компютри Toshiba и HP, установихме, че в България повечето от моделите, съвместими с новото софтуерно чудо, се предлагат с утвърдената, но вече стара версия Windows XP, обратно на останалия свят. Българските търговци или се страхуват да не уплашат платежоспособните потребители, които не са особено компютърно грамотни или нямат много амбициозни намерения да популяризират продуктите на известните фирми, чиито представители са тук. Какъв смисъл има да си купуваш последната дума на високите технологии, с операционна система отпреди пет години? Това беше ситуацията в началото на март 2007 у нас.

Взехме да мислим върху варианта за отделен лиценз за Vista и отделно лаптоп само с free DOS. Той се оказа още по-нереален. От официалната страница на Майкрософт, при желание да купите продукти, веднага ви поемат линкове, които бързо водят до възможности за плащане и получаване, стига да имате подходяща карта. А от страницата на Майкрософт България попадате на дълъг списък от дилъри, на чиито сайтове няма и намек, че те продават софтуер на Майкрософт. Като че ли „дилър на Майкрософт България” е почетна титла, която се раздава, като доказателство за мощ и връзки в обществото и няма нищо общо с обичайното и може би унижителното за тях „продавач, разпространител”, включително и на дребно, на продуктите на толкова известна компания! С малко щастливи изключения, като Стемо, Жар и още няколко, активно търгуващи с компютри, фирми. Струва ми се, че не е коректно да се иска от потребителите да ползват лицензиран софтуер, а в същото време да им се налага да търсят дни и седмици информация за това, кой може да им го продаде.

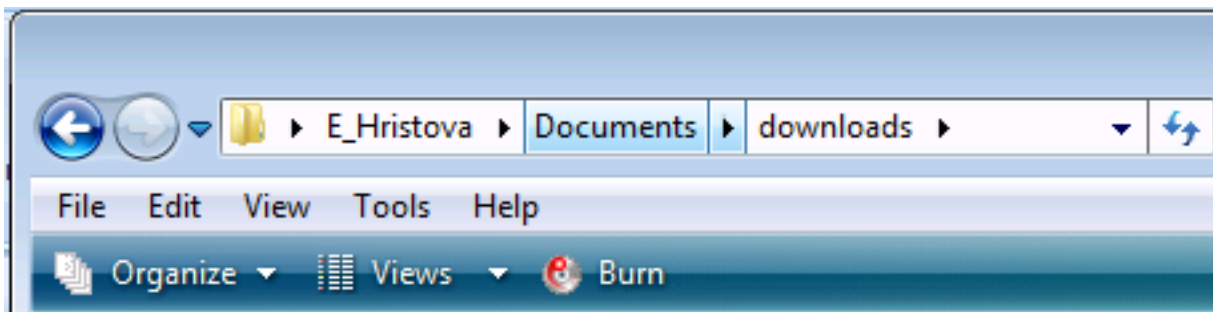
Както и да е, на края успяваме да намерим машина, която може да се купи в България, с така желаната операционна система. Но от контакти с „големите търговци” се отказваме, те ни приличат на държавни чиновници, хем безлични, хем беразлични. Решаваме да поръчаме нашата „покупка на годината” на фирмата от съседната улица – те не са много известни, но са приятели, от които сме купували и хардуер, и софтуер доста често. И те разделиха с нас и страховете, и притесненията.

Първият ни голям страх е за операционната система. Какво означава OEM версия с носител? Носител има, но на него не пише Майкрософт, или Виста, както очаквахме, а просто Product Recovery. Когато операционната система „падне жертва” на подъл вирус или на собствената ви некадърност, слагате диска и той възстановява софтуерното чудо. При това се изтрива всичко предишно, но после пак имате компютър. Това означава, че старото правило за стриктно поддържане на архив, си остава в сила. Е, още не сме изпробвали тази възстановяваща възможност, но вече имаме някакво усещане за сигурност.

Според рекламите Vista има стабилна антивирусна защита. Поколебахме се да активираме Windows Defender обаче, може би заради усещането, че няма средство за „защита” или за „нападение” в света на компютърните програми, на което да не може да се създаде ефективна ответна реакция. Машината дойде с възможност за активиране на Нортън антивирус. Възползвахме се на втория час от пускане на компютъра и веднага бяха намерени две „съмнителни” кукита. А пробите за ефективността на антивирусната защита на Vista оставихме за по-късен етап.

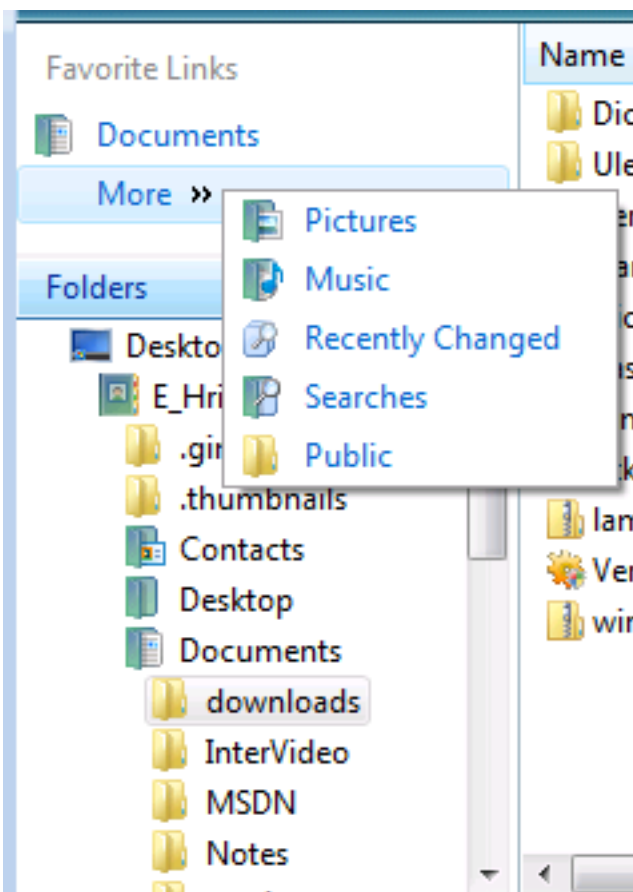
Всичко на показ

Естествено е, че веднага след пускането на компютъра и задаването на имена и пароли, се насочихме към Windows Explorer. Explorer Bar или лентата с дървото на справочниците, се отваря с всяка папка, която сте решили да разглеждате. Адресна лента съдържа пътя до разглежданата папка, но изписан така, че всяка папка от по-високо ниво, може да бъде посетена с щракване върху името ѝ. Вместо наклонени черти за разделители, между имената се виждат стрелки. Всичко това определено помага на потребителя да установи точно къде по дървото се намира и лесно да мине на друго място. В дясната страна на екрана има поле за бързо превю на съдържанието на избрания файл, а в долната част на екрана - за подробни данни за избрания в момента обект.

Операционната система организира съвместната работа на всички устройства на компютъра и представлява среда за работа на програмите – това е определението за ОС. Като допълнение ще кажем, че потребителят не бива да усеща, че има операционна система.

Когато преди повече от 20 години се появи Правец 16, ние, които използвахме компютъра за правене на изчисления, с учудване установихме, че той имал

операционна система, с която трябва да правим нещо. Да започваме работа с молитва да се изчете дискетата и да зареди ДОС-а, да си записваме в тефтерчето, колко е дълъг COMMAND.COM, за да преценим дали не му се е лепнало нещо, да правим дир и ентер и чейндж директори по хиляда пъти на ден. И така до днес.

Операционната система на Майкрософт в предишните версии, винаги е била в опасност, даже в ръцете на второкласник, който се опитва да подкара своята игричка или пред възрастната госпожа, която толкова много внимава с това

единственото средство за връзка с децата в Америка. Не случайно в хелповете от предишните Windows, Windows Explorer се споменаваше рядко, в замяна на съвети за работа с My Documents, съпроводени с успокояващи внушения - колко просто и лесно е всичко.

Защитен достъп до системата и програмите

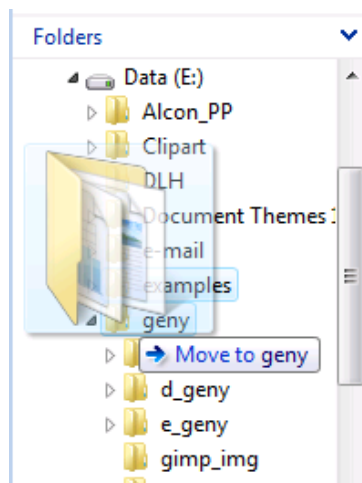
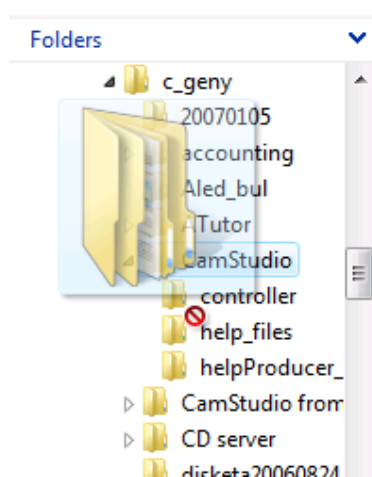
Положителна промяна по отношение на сигурността във Vista е невъзможността да нанесете „безнаказано“ промени в папките, засягащи операционната система и програмите – всеки такъв опит изисква вашето изрично съгласие. Тази промяна е в известна степен закъсняла, потребителите се нуждаеха от нея поне от петнадесет години!

Съвременният редови потребител работи с няколко твърди диска, с още толкова външни устройства – дискетни, за флаш памет, плейери, камери и телефони, и има достъп поне до десетина места в учережденската мрежа. Той не е малко момче, което трябва да залъгват с My Documents. Най-ефикасното средство за работа с операционната система, е разбирането на потребителя какво прави и какви са последствията от това – във Windows Vista най-последната нещата за това познание идват на своето място!

По-добро сигнализиране за опасно приплъзване на папките

Най-опасният момент е приплъзването на папка в друга папка по дървото и за него ви предупреждава красноречива картинка.

Когато все пак сте решили, че ще хлъзнете папката на новото място се появява втора картинка, потвърждаваща, че вашето намерение сега е реално.

Родителят, като сисадмин

С приятна изненада откриваме чудесни средства за администриране на акаунтите – те са под общото име „родителски контрол“. Администраторът-

родител може да определи програмите, които да се стартират, времето за достъп до компютъра, игрите които да се пускат, местата, разрешени за посещение. Може да се получи и отчет какво е правено с компютъра от контролирания акаунт. Колко по-приятно от това, да криете кабела или клавиатурата от малкия потребител! Учителите по информатика също могат да се възползват от тази възможност.

Set up how ABC will use the computer

Parental Controls:

- On, enforce current settings
- Off

Activity Reporting:

- On, collect information about computer usage
- Off

Current Settings:

 [View activity reports](#)

Which programs can ABC use?

- ABC can use all programs
- ABC can only use the programs I allow

Check the programs that can be used:

File	Description
C:\Program Files\Adobe\Acrobat 7.0\Reader	
☐ AcroRd32.exe	Adobe Reader 7.0
☐ AcroRd32Info.exe	Adobe Reader 7.0
☐ AdobeUpdateManager....	Adobe Update Man

Организирайте се!

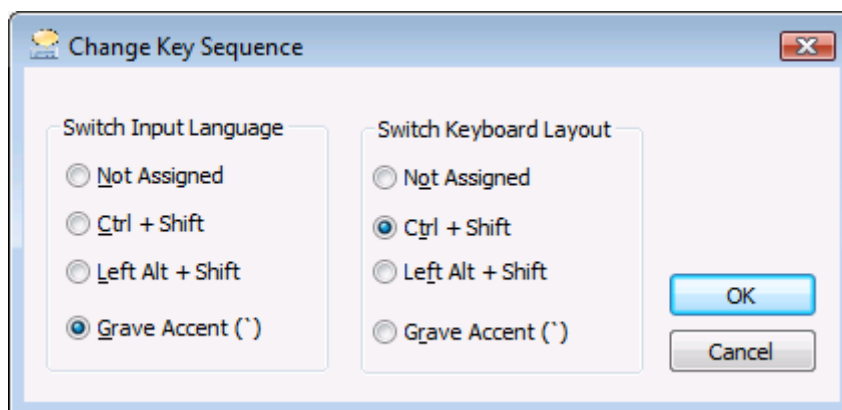
Винаги съм харесвала органайзерите. След като чух жалбите на една позната за последствията от счупването на една машинка – органайзер от типа на калкулаторите, вече не мечтая за подобна вещ. Преди години реших да ползвам MS Outlook, но от небрежност пропуснах да си направя архив и при поредната преинсталация заради вирус, загубих всичките си данни за срещи и телефони. MS Outlook, както знаем е част от MS Office, винаги е бил тромав, а съобщенията за пробиви в сигурността, които Майкрософт кърпят с поредния патч, направо обезсърчават. За това много се зарадвах, когато видях, че Vista има вградени:

- Windows Calendar – органайзер с възможност за задаване на задачи и ангажименти, с възможност за напомняне, експорт и импорт на информацията;
- Windows Contacts – наследник на адресната книга в предишните версии, която и преди, и сега може да се пренася;
- Windows Mail – имейл клиентска програма с възможност за експорт и импорт на писмата. Това вече е направо чудесно! Винаги са ми необходими 15 минути репетиция, за да си припомня от къде се добирах до пътя за файловете dbx, които съдържаха писмата в предишните версии и как точно се боравеше със смяна на идентичността.

И така – записвайте си, припомняйте си, отбелязвайте свършеното и не забравяйте да експортирате и архивирате!

И БДС, и фонетична клавиатура

Няма да се налага да търсите допълнителна програма за фонетична клавиатура, тази възможност е вградена във Vista и вече може да избирате между нея и БДС клавиатурата. Превключването може да се настрои да става и с един клавиш, този на който се намира Grave Accent. Ако сте разработчик на програмни продукти, вероятно това няма да е удобно, но за работещите предимно на български е полезно.

Говорете му и (може би) ще разбере!

Vista има разширени възможности за подаване на гласови команди. За сега операционната система говори английски, немски, испански, френски японски и два варианта на китайски. Развален българо-английски разбира доста трудно, както и можете да очаквате. Има чудесен хелп за това, как да накарате компютъра да разбира вашите команди.

Системата може да бъде “обучена” да разпознава вашият глас. По време на това обучение, вие четете на английски и на глас от екрана разни поучителни

изречения, като колко е неприятно за вашият приятел да му говорите неясно по телефона и как е по-добре да слушате радиото и телевизора, за да се научите да говорите разбрано... Ясно е в чия градина са камъните, нали? Големият майтап настъпва, когато решите да изпробвате как работи това. Общо взето успявате да накарате компютъра да отвори нещо, но навигацията по екрана или диктуването се оказват трудна работа. По някое време се опитвате да затворите прозореца като му кажете „Клоуз” и установявате, че не разбира. В този случай най-удачно е да го подканите: „покажи номерата”. Той засипва екрана с табелки, вие му диктувате номера под който е кръстчето на прозореца. На петият път на произнасяне на числото, той ви показва табелка с ОК върху бутона за затваряне. „Окей” отговаряте вие, а той от своя страна казва, че другият път просто трябва да кажете “Close” ! Всичко е много вълнуващо, но и доста далеч от истинската функционалност.

Все пак надеждите за появата на общодостъпен софтуер, подпомагащ хората с увреждания, са вече напълно реални.

А проблемът с езика на компютърните програми остава сериозен за българина. Преводите на български на интерфейса на популярните офис програми, не помага много на незнаещите английски и хвърля в паника знаещите, когато трябва да бъдат изпитвани например с български менюта. Подтискащо е и „нямото” четене на текстове на английски, когато човек няма представа как звучи текста, макар че го разбира. И тук, както и в предишни версии има възможност за „машинен говор”, Narration, но той някак си е по-неудобен от някои някои други text to speech системи, като NaturalReader. Добре е, че човек може да гледа и слуша уроци на английски от хелпа или от страницата на Майкрософт – струва ми се, че това е най-бързия и ефикасен начин за учене и разбиране на работата с компютърна програма.

Интерфейсът на Vista - познати Open Source идеи

Безспорно най-рекламираната част от Vista е възможността да превключвате прозорците с аеро ефект. Преди даже и да чуя тази реклама, вече бях виждала Comriz под Линукс, така че не можах да се почувствам удивена. Ако досега сте работили само с XP или по-стара версия, ще останете възхитени от полупрозрачните прозорци, от разкошната графика, от цветовете, но ако вече сте виждали някои дистрибуции на Линукс, ще ви мине през ума, че не би могло да бъде друго, като се име предвид цената на Vista.

На мода са „джаджите“

Лентата сайдбар, в дясната страна на екрана, съдържа куп забавни инструменти, така наречените гаджетс (gadgets). Е, просто няма как да не се сетите за Мозила и за нейните add-ons. Добре е, че можете да избирате най-различни „джаджи”и да си ги свалите безплатно. Има календар, много удобни малки бележки, контрол на процесора и оперативната памет, приятно слайдшоу

– изброих тези, които определено ми харесват, а има още толкова много други. Но само заради тях не си заслужава да си купувате Vista. Една от популярните подобни възможности беше предоставена от Yahoo наскоро.

Войната на браузерите – епизод 2

За Интернет Експлорер [IE] и сравнението с Мозила, няма какво да говорим, то беше обект на чудесен шарж и изводът е, че IE просто повтаря Мозила, а това което го нямаше – умалените изображения на отворените страници на един екран, вече го има за сваляне. Скролирането на изгледите на папките и файловете във View и лентите с бутони в MS Office 2007, за който ще ви разказвам отделно, напомнят Blender и то в малко недодялан вариант.

Кой какво допринесе за развитието на интерфейса

Притиснато от заплахи за това, че елементите на интерфейса, като прогресбар например, са недопустими за използване свободно, без разрешение на създателите им, Open Source обществото запретна ръкави и добави нови интересни идеи в интерфейса на програмите. Сега пък Майкрософт взе тези идеи и ги вложи в своята операционна система...

Не може да се отрече обаче, приносът на Майкрософт в усъвършенстване на интерфейса. Така например, лентата на задачите, таскбар, се появи във версия 95, днес е задължителен елемент в екрана на всяка операционна система. И много други елементи също. ...

Интерфейсът – това са фразите, които си разменяме с компютъра и нека не се караме, кой какво е измислил пръв, защото общуването с умната машинка все още не е много лесно за всички!

Как се чувства машината, управлявана от Vista

На машина с процесор Intel Core 2 на 2 GHz и гигабайт оперативна памет, 32-битовата операционната система Windows Vista Home Premium не се усеща. Работи леко, бързо, а гаджет CPU показва повечето време само десетина процента ангажиране на процесора, но над

50% използване на оперативната памет.

Любимите Open Source и free програми работят под Vista!

За щастие почти всички мои любими Open Source работят - GIMP, Easy PHP, Wink, Audacity, Inkscape, OpenOffice работят нормално. Речникът SA и свободният вариант на говорилката NaturalReader – също! Все още удържам без Мозила, но ще видим до кога :-) Skype също работи нормално, въпреки, че от сайта на програмата, Vista не е отбелязана, като възможна среда.

Гейтс срещу Столман или кой хвърля въглища в горивната камера на локомотива?

Може би сте гледали филма „Революционната Операционна Система“, за раждането на Линукс и на правилата на GPL. Там се засяга въпросът за противоречията между Майкрософт и поддръжниците на свободния софтуер в лицето на Ричард Столман. Бунтарят-анархист застава срещу търговеца Гейтс. Харесвам този филм! Знам колко е сладко да използваш нещо, което иначе трябва да купиш, безплатно и да знаеш, че мъничка част от него е благодарение и на твоя труд.

Но нито Бил Гейтс е лошия, нито Ричард Столман – добрия! Платеният софтуер и този със свободен код, са двете страни на една и съща монета. Програмистите, пишещи свободен код, търсят оптималното, съобразявайки се с по-слабите машини. Приложенията на Майкрософт, лакомо лапаци ресурси, са стимул за появата на нови, мощни хардуерни решения. И цената като правило пада! Даже любимите ми Comriz, прозорците, които може да теглите и въртите по екрана, искат повече памет и мощна видеокарта! А ето, достигнатото от привържениците на Open Source, като интерфейс, го виждаме в новия продукт на гиганта Майкрософт.

И светът отдавна е голямо село, както предрече Бил Гейтс, и вече гледаме YouTube, и „ходим“ на лекциите в университета по чехли и пижама, и не мечтаем за телевизор, освен за много голям... А компютърът се превръща все повече в нашите уши и очи.

Светът, разделен на враждуващи лагери от привърженици и противници на заплащането на софтуера, е всъщност едно цяло. И явно има място за всички!

Ако имате нужда от ъпгрейт, направете го с новата Vista и с преносим компютър – печелите спокойствие, мобилност и комфорт. Може и да не е веднага, даже по-добре е по-късно, защото цените падат, а ъпдейтите се трупат. И няма смисъл да пиратствате с оправданието, че цената на Vista е висока – същата функционалност, с малко повече усилия за обучение от ваша страна, ще имате и под Линукс, и със OpenOffice.

На добър път Vista!